

60 jaar

NIVON VROUWENCURSUSWEEKEN

vormend - creatief - welbewust –

Voorwoord

Begonnen vanuit Amsterdam, met een bus naar een Natuurvriendenhuis voor een weekje vakantie. Binnen de kortste keren bleek er behoefte aan inhoud, scholing, informatie, discussie. Hoe energiek de commissie van toen daarmee aan de slag ging blijkt wel uit de onderwerpen die op het programma kwamen. De wereld is ingewikkelder geworden; er komen steeds meer vraagstukken op ons af. Toch zien wij veel onderwerpen, die nu nog niet op ons programma zouden misstaan!

Hoe bewonder ik die vrouwen die o.a. handgeschreven uitnodigingen rondbrachten omdat er weinig geld voor postzegels was. Bescheidenheid past ons, commissieleden van nu. Wij met onze e-mail, internet, mobieltjes, televisie, een auto èn een goede opleiding.

Ook bijzonder was het, dat vrouwen al in die tijd voor zichzelf opkwamen en een hele week voor zichzelf kozen in plaats van voor het gezin. Veel is er veranderd, maar één ding is er gebeven: Nog steeds moet ik uitleggen waarom we deze weken graag met alleen vrouwen samen willen zijn. Alle vrouwen, die ooit deelnamen, weten waarom. Diegenen die er nog niet bij waren, heet ik van harte welkom op de komende Vrouwen Cursus Weken!

Nog vele jaren allemaal!

Jos Verdonk
voorzitter VCW-commissie

Er is een land waar vrouwen willen wonen

Er is een land waar vrouwen willen wonen
Waar vrouw-zijn niet betekent: Tweederangs en bang en klein
Waar vrouwen niet om mannen concurreren
Maar zusters en gelieven kunnen zijn
Waar rimpels niet de eenzaamheid voorspellen
Maar paspoort zijn naar wijsheid, aanzien, 's werelds raadsvrouw
zijn
Waar vrouwen dus een leven voorbereiden
Waarin ze veertig, zestig, tachtig zullen zijn

Er is een land waar vrouwen willen wonen
Waar onrecht niet als een natuurgegeven wordt beschouwd
Waar dienstbaarheid niet toevalt aan één sekse
En niet vanzelf een man de leiding houdt
Waar moeder niet hetzelfde is als huisvrouw
Waar steeds opnieuw wordt nagegaan wie zwak zijn en wie sterk
Waar allen zorgen voor wie hulp behoeven
En 't brood verdienen met maar vijf uur werk

Er is een land waar mannen willen wonen
Waar jongens van de plicht tot flink en stoer doen zijn bevrijd
Waar niemand wint ten koste van een ander
En man-zijn ook betekent: zorgzaamheid
Waar angst en rouw niet weggemoffeld worden
waar mannen zonder baan niet denken dat ze minder zijn
Waar vrouw en man elkaar niet hoeven haten
Maar eindelijk bondgenoten kunnen zijn

Er is een land waar mensen willen wonen
Waar jong zijn niet betekent dat je steeds wordt genegeerd
Waar zwakken met respect benaderd worden
En vreemdelingen niet meer gekleineerd
Waarin geweld door niemand meer geduld wordt
Waar allen kunnen troosten als een mens ten onder gaat
Dat is een land waar mensen willen wonen
Dat land waar de saamhorigheid bestaat

1988 - Koos Vorrinkhuis

Hoe het begon:

een terugblik door Truus Rijpma

In de veertiger jaren waarin de eerste vrouwenweken werden georganiseerd, verrichtten de vrouwen bijna geen betaalde arbeid. Vrouwen waren echtgenote, moeder en vooral huisvrouw. De vrouwen van het vroegere Nivon, het toenmalige Instituut voor Arbeiders Ontwikkeling kortweg het IvAO, waren over het algemeen laag opgeleid maar wel geïnteresseerd en betrokken bij de maatschappij. De salarissen waren laag, er was veel werkloosheid en zo vlak na de oorlog was het niet gemakkelijk een bestaan op te bouwen. Er was armoede en de woningnood was groot.

Een bestuurslid, Ab Landa van de afdeling Bos en Lommer in Amsterdam, kwam op het idee om in navolging van de NVV-kampen voor huismoeders ook voor IvAO-vrouwen een ontspanningsweek te organiseren. Want, zo was de gedachte, de

vrouwen hadden in de afgelopen jaren het gezin toch maar draaiende gehouden en hadden een dringende behoefte om er eens een weekje uit te zijn. De eerste weken kostten fl 25,= per week per persoon, inclusief vervoer. Zij moesten wel één ons koffie, één ons thee en suiker meenemen. Want dat was nog op de bon. Tijdens de weken - dat was toch wel bijzonder - mochten de mannen op woensdagavond op bezoek komen. Er werden in de eerste jaren met opzet twee vrouwenweken gehouden. Zo konden vrouwen voor elkaars kinderen zorgen.

Annie Nicolaas, jarenlang betrokken bij de organisatie van de vrouwenkampen, vertelde het volgende: "We vonden dat de vrouwen er wel een weekje tussenuit mochten, bevrijd van de zorg voor man en kinderen. Echt cultureel waren de programma's nog niet in het begin: wandelen, een avond over vlinders, dat soort dingen. Maar dat veranderde al gauw. We kregen inleidingen over de politiek door Hilda Verweij-Jonker en bijeenkomsten over opvoeding en kinderen, maar ook over naaien en stofversiering. Vrouwenonderwerpen, zoals bijvoorbeeld de seksualiteit van de vrouw, kwamen niet aan de orde, maar onderling werd er natuurlijk wel over gesproken. Mijn man was er niet tegen maar mijn zoon vond het helemaal niks als moe een weekje weg was.

Voor de meeste mannen was het een ramp. Sommigen belden in paniek op als ze aan het koken waren. Eentje kan ik me nog goed herinneren, die was griesmeelpap aan het maken maar de lepel wilde er niet meer uit, of zijn vrouw wist hoe het verder moest. Er waren ook mannen die hun vrouw niet wilden laten gaan, bijvoorbeeld een vriendin van mij mocht niet van haar man. Zulke dingen gebeuren ook in onze kring. Het hele jaar spaarde die vrouw statiegeld om toch mee te kunnen. Voor de meeste vrouwen was zo'n week een openbaring. Ze werden opener, durfden meer voor hun eigen mening uit te komen. Bovendien kwam je helemaal fris terug, je pakte alles weer anders aan."

Voor de meeste vrouwen was het ook een eerste kennismaking met de Natuurvriendenhuizen, maar vooral een eerste week vakantie. Zoals eerder vermeld, waren de eerste programma's vooral ontspannend, maar dat veranderde snel. In de doelstellingen van het Instituut stond immers dat scholing en vorming de kennis van de arbeiders moesten verhogen en kunst

en cultuur hun geestelijke horizon moesten verruimen. Na verloop van tijd werd daarom ook de naam veranderd van Vrouwen-vakantieweken naar Vrouwenontwikkelingsweken. Doordat het meer themagerichte cursusweken werden, kon er van de Gemeente Amsterdam subsidie worden verkregen.

De deelnemers kwamen bijna allemaal uit Amsterdam. Toen er in de Toorts (het landelijke ledenblad van het Nivon) werd gepubliceerd kwamen er ook deelnemers van buiten Amsterdam. Het mannenbezoek midden in de week werd al snel afgeschaft. Zowel binnen het IvAO, als binnen het latere Nivon waren het over het algemeen mannen die het beleid bepaalden.

aquarel Mimi Kop

Wanneer je naar de functieverdeling van de afdelingsbesturen en naar de samenstelling van de beheercommissies van de Natuurvriendenhuizen kijkt, waren de mannen oververtegenwoordigd. Het Nivon mocht zich dan wel een progressieve organisatie noemen in, de rolverdeling van mannen en vrouwen was dat niet te zien. Alleen over de huishoudelijke diensten mochten de vrouwen de scepter zwaaien en ook secretariaats-

werkzaamheden werden door hen verricht. De oud-directeur Frans Bekkers van het Nivon formuleerde het als volgt: "Het Instituut is altijd een mix geweest van politiek links georiënteerde -, maar verder brave burgers en een kleine wat meer uitgesproken, radicale voorhoede."

Het huwelijk werd zeker tot de zeventiger jaren van de vorige eeuw gezien als de natuurlijke bestemming van de vrouw en de eerste stappen in het emancipatieproces waren dan ook niet makkelijk. Bijzonder is dan ook te vermelden dat de bekende feministe Joke Smit haar beroemde artikel "Het onbehagen bij de vrouw" in 1967 voor het eerst in een lezing voor een Nivon-afdeling heeft gehouden. Zij zei hier zelf over: "Bij de Nivon-lezing zaten op de eerste rij twee mensen, kennelijk een echtpaar rond de 55 of 60 jaar, trouwe natuurvrienden die een discussie begonnen over abortus. Hij riep dat het niet mocht en zij dat het wel moest kunnen. Dat was voor mij (Joke Smit) zo'n eye-opener, dat daar in grote gezelschappen over gesproken kon worden. Het was een volstrekt verboden onderwerp toen." Het Nivon was dus wel een plek waar veel dingen mochten en konden worden gezegd.

In de tachtiger jaren is er een aantal landelijke initiatieven geweest om Nivon-vrouwenactiviteiten te gaan ontwikkelen. Bijeenkomsten, met name over de gezondheidszorg, werden door het landelijk bureau van het Nivon georganiseerd. Deze bijeenkomsten kregen geen vervolg. Wel was er onder de Nivon-jongeren een aantal vrouwen enige jaren met programma's met verschillende thema's bezig.

Vrouwen Cursus Weken waren binnen het Nivon eigenlijk de enige continuerende activiteiten in het kader van de vrouwenemancipatie. De programmering liet zeker na de zeventiger jaren veel, politiek ook interessante, onderwerpen zien, zoals:

- Hoe staat de vrouw in het leven?
- Huishoudbudgettering
- Leven we nog steeds in een mannenmaatschappij?
- Het thema in 1969: "De invloed van de vrouw op de woningbouw."

1983 – Hoek van Holland

In die tijd was het juist in Amsterdam West dat de westelijke tuinsteden uit de grond werden gestampt. Vrouwen wilden duidelijk invloed hebben op méér dan de inrichting van het huis alleen.

Veel vrouwen die meegingen met de cursusweken waren ook op andere plekken binnen het Nivon actief. Met de 100 afdelingen die het Nivon telde, was dat niet moeilijk. Er was een breed aanbod aan activiteiten op het gebied van vrijetijdsbesteding en tevens beheerde het Nivon 16 natuurvriendenhuizen en een aantal kampeerterreinen. Aan het brede activiteitenpakket van het Nivon, lag een duidelijke gedachte ten grondslag: "Zelf vorm geven aan vrije tijd. Actief, met inhoud en betrokkenheid." Het doel van de vrouwencursusweken sloot daar goed bij aan: vrouwen een mogelijkheid bieden zelfstandig hun mening te vormen over onderwerpen waarmee zij in de samenleving geconfronteerd werden.

Dat de vrouwenweken voor veel Nivon-vrouwen veel hebben betekend is uit de grote opkomst al die jaren duidelijk. De drie weken, alle met een identiek programma, zaten tot een paar jaar geleden altijd vol. Zeker 150 vrouwen reisden naar alle hoeken en gaten van ons land. Waarbij de meeste Natuurvriendenhuizen werden bezocht. De thema's die aan bod kwamen, werden aan alle kanten belicht en uitgediept. Dat deze werkwijze goed werd ontvangen, bleek uit de evaluatieformulieren die aan alle deelnemers werden verstrekt.

De commissie die gedurende al die jaren steeds een nieuw programma bedacht, bestond uit Nivonvrouwen met verschillende achtergronden. Iedere week waren er drie gastvrouwen actief en al die jaren werden de deelnemende vrouwen heerlijk verzorgd door een eveneens vrijwillige keukenploeg.

Overzicht programma's van de afgelopen 60 jaar (1)

Tot 1950 hadden de vrouwencursusweken geen vast programma. De nadruk lag op ontspannende activiteiten. De weken werden altijd in de natuurvriendenhuizen georganiseerd. De eerste jaren werden de deelnemers gezamenlijk per bus uit Amsterdam vervoerd. De laatste jaren kwam iedereen op eigen gelegenheid naar de huizen.

1951 - Den Broam in Buurse.

- Hoe staat de vrouw in het leven?
- Folklore.
- Het leven en werken van Albert Schweitzer.

Van **1952** is geen programmaboekje beschikbaar.

1953 - ABK huis in Hall.

- Huishoudbudgettering door het Gezinsbegrotingsinstituut.
- Boekbespreking.

1954 - Den Broam in Buurse.

- Kinderen die het moeilijk hebben.
- De houding van socialisten tegenover de bewapening door An van Oogen.
- Het leven en werk van Henriette Roland Holst.

1955 - ABK huis in Hall.

- Een mens is nooit te oud om te leren.
- Bakken en Braden!
- Hoe wordt ons land geregeerd?

1956 - August Reitsmahuis in Hoek van Holland.

- De invloed van de vrouw op de woningbouw.
- Wat doen de Verenigde Naties?

1957 - Krikkenhaar in Bornerbroek.

- De angst in onze samenleving.
- Huid en lichaamsverzorging.
- Houding, spieren en voeding.
- De problemen van en rond de misdadige jeugd.
- Vrijtijdsbesteding van de huisvrouw.

1958 - August Reitsmahuis in Hoek van Holland.

- Electriciteit en haar toepassingen.
- Hoe werkt de Filmkeuring?
- Lichaamsbouw en karakter.

1959 – De Bosbeek in Bennekom.

- De vrouw in het gezin.
- Bezoek Provinciehuis.
- Boekbespreking "Het brandoffer".
- Optreden Cabaret "Lurelei".

Interview met Jannie Bos

door Wanda Freriks en Jos Verdonk

Jannie Bos is een vrouw van 86 jaar. Zij woont samen met haar man Ger in Amsterdam Zuidoost en verhuist binnenkort naar een aanleunwoning. Zij verheugt zich op haar nieuwe woonplek en hoopt daar gelijkgestemden te ontmoeten omdat ze beiden nog midden in het leven staan en graag over maatschappelijke onderwerpen in gesprek gaan.

Jannie is 36 keer mee geweest met de Vrouwen Cursus Weken! "Ik was een vrouw van achter het aanrecht. De eerste stappen de wereld in deed ik door in de oudercommissie te gaan van de school van mijn kinderen. De eerste vrouw, dus ik zorgde voor de koffie. Ik verdiende wel mijn eigen geld door thuis te naaien voor anderen. Van dat geld heb ik mijn rijbewijs kunnen halen. Bij de Vrouwen Ontwikkelingsgroep van het NIVON Amsterdam kwam Gerda Brautigam spreken. Mijn man stimuleerde mij daarheen te gaan. Vanaf dat moment ben ik daar blijven komen. De vrouwen haalden me over een keer mee te gaan naar de Vrouwencursusweken. Ik vond dat maar niks. Alleen met

vrouwen... Mijn man Ger vond dat ik moest gaan, het leek hem juist wat voor mij. Ik ging toch een keertje en ik bleef komen.

Ik heb aan de VCW alles, maar dan ook alles te danken. Veel geleerd. Zelfstandig worden, voor jezelf opkomen, assertief zijn, je huis uit. Maar ook inhoudelijk. Euthanasie een onderwerp uit de eerste jaren. Bij de oprichting van de NVVE werd ik meteen lid. Hoe je als vrouw een rekening opent en hulp bij het opvoeden van pubers t.a.v. drank en drugs. Op politiek gebied en wat er ver weg in de wereld gebeurde. Wat hebben we afgehuild als vrouwen onder elkaar. We sleurden elkaar door de drama's van elkaars leven. Hoeveel hulpverleners heeft dat uitgespaard?

Toen ik in de commissie kwam had ik nog nooit voor een groep gestaan. Soms in die week met 1200,00 gulden in mijn zak..Ik sliep er niet van. We hadden geen opleiding, moesten alles eerst zelf nog uitvinden. Daar staat tegenover dat we elk onderwerp konden nemen. Bijna alles was nieuw voor iedereen. Voor jullie lijkt het me moeilijker. Het kennis- en vaardigheidsniveau van de vrouwen is toegenomen. In het begin was het net een

schoolklasje: de juffen zaten er voor en de groep gehoorzaamde. Wat in de samenleving veranderde, veranderde natuurlijk ook bij ons.

Wat ik het leukste vind: de diepgaande discussies over onderwerpen waar we een inleiding over hadden, met vrouwen uit het hele land die je één keer per jaar ziet. Het minst leuk vind ik het gepruts dat jullie creatief noemen.

Wij hebben mede door de VCW een bijdrage geleverd aan de maatschappij en daar heeft het NIVON de voorwaarden voor geschapen.!

Overzicht programma's van de afgelopen 60 jaar (2)

1960 - Den Broam in Buurse.

- o Boekbespreking "De grote stille knecht" van Aart van der Werfhorst.
- o Het vluchtelingenvraagstuk.
- o Burgemeester Wim Thomassen spreekt over zijn stad Enschede.

1961 - Het Zeehuis in Bergen aan Zee.

- o Voeding en aderverkalking door het Voorlichtingsbureau van de Voeding.
- o Rollenspel met Theo Kamphoff.
- o Voordracht "Muizen en mensen" van John Steinbeck.
- o Bezoek Zuiderzeemuseum.

1962 - In dit jaar waren er twee vrouwenweken.

- o Een cursusweek in De Banjaert in Wijk aan Zee.
- o Het Leven en de Invloed van de Vrouw in Vroeger Tijden werd in een aantal dagdelen behandeld door Dr. S.C. Regt door Greup-Roldanus.
- o Een vakantieweek in Ons Honk in Lage Vuursche.
- o Gerda Brautigam met "Wat brengt de krant?".
- o Nieuwe textielstoffen en hun behandeling.

1963 - August Reitsmahuis in Hoek van Holland.

Ook in dit jaar waren er twee vrouwenweken , een cursusweek en een vakantieweek.

- o Woonwagengewoners.
- o Guus Sterman met "De veranderende maatschappij en de invloed daarvan op de opgroeiende jeugd".
- o Boekbesprekingen van werk van de Vlaamse schrijvers Willem Elschot en Marnix Gijsen.
- o Practisch Humanisme en Geestelijke Verzorging door het Humanistisch Verbond.

1964 - Koos Vorrinkhuis in Lage Vuursche.

Dit jaar opnieuw twee vrouwenweken, een cursusgericht en een ontspanningsweek.

- o Geschiedenis van de Schaarknipkunst met J.G. Kerp-Schlesinger.
- o De invloed van de Reklame.
- o Bezoek aan de Keuringsdienst van Waren.
- o De vrouw thuis, in de stad en in het land Japan.
- o De Nederlandse wetgeving met Mej. Mr. A.P. Schilthuis.

1965 – De Banjaert in Wijk aan Zee.

- o "Verschillende facetten van het Maatschappelijk Werk".Met A. Heroma-Meilink.
- o Het werk van de Raad van de Kinderbescherming.
- o De vakantieweek in De Bosbeek in Bennekom.
- o "Het wordt passen en meten met het klimmen der jaren".
- o Inleiding over "Ploeg"stoffen.

1966 - Den Broam in Buurse.

- o Het leven van de vrouw in Rusland.
- o Gezondheidszorg in deze tijd.
- o Wat doen wij met onze menselijke verhoudingen.

1967 - De Banjaert in Wijk aan Zee.

- o Het leven en de strijd van Martin Luther King.

- Inleiding van Drs. T.J.C. Brassier van het Rijksmuseum voor Volkenkunde in Leiden over Indianenstammen.
- Bezoek aan het museum in Leiden.

1968 - August Reitsmahuis in Hoek van Holland.

- Verschuivingen van de normen.
- Veranderende voedingspatronen.
- Hedendaagse en toekomstige verschuivingen op het sociale erf door Dr. G.F. Fontanier.
- Evolutie en Ontwikkeling van de sociale hulpverlening.
- Maatschappelijk werk in de Deltagebieden.

1969 - Het Zeehuis in Bergen aan Zee.

- Leven wij nog steeds in een Mannenmaatschappij?? met Mevr. Mr. P.E. Eldering
- Kunnen kleine kinderen het beste bij de moeder zijn?.Denkbeelden van Prof.Grewel.
- Mode als barometer van deze tijd.
- Op reis door Europa.
- Met een huifkar door Europa.

Gesprek met Wil van der Velde en Wanda Freriks

door Jos Verdonk.

Wil van de Velde is 90 jaar en woont in Amsterdam Oost samen met haar zoon Wim. Sinds 1946 is zij lid van het NIVON. Wil komt uit een communistisch gezin en aangezien haar man een actieve socialist was, waren de discussie niet van de lucht. Wanda Freriks-v.d.Velde is de dochter van Wil en zodra haar VUT-bestaan in zicht kwam, werd zij voor de VCW-commissie gevraagd. Zij is op veel terreinen een moderne, actieve vrouw. Volgend interview vond plaats bij Wil thuis.

Wil: Begin jaren 70 ben ik begonnen met koken voor de VCW. Al kwamen er vrouwen uit het hele land, de meesten kamen met de bus uit Amsterdam. Je kon toen nog kiezen: eerst twee weken met een intensief programma en dan een week die wat meer vakantie

was. In die jaren woonde Wanda in Canada en schreef ik haar veel over de weken.

Wanda: Ik vond alles wat over het Nivon ging wel leuk, we waren al vaak naar kinder- en familiekampen geweest, mijn vader had dan de leiding en mijn moeder kookte. Ik nam die "vrouwenweken" nog niet zo serieus, dacht dat het wel veel geklets zou zijn. Een aantal jaren ben ik geen lid geweest en ik begin het NIVON juist weer te ontdekken. Nu ik zelf in de commissie zit, ben ik ook heel nieuwsgierig naar die vroegere programma's.

Wil: Ik ben gestopt met koken toen ik van de commissie commentaar kreeg omdat ik de inleider van toen, mevrouw Herfkens over ontwikkelingswerk, een "gewoon" biscuitje bij de koffie had gepresenteerd. Ik was beledigd.

Ik ging toen al wel regelmatig naar de bijeenkomsten van de VOG (Vrouwen Ontwikkelings Groepen) in Amsterdam. Later ging ik als deelnemer mee naar de VCW weken. Ik ben nu trouwens voorzitter van die VOG-groep, al ben ik 90 jaar.

Wat ik ervan vond dat Wanda in de commissie ging...? Het was mijn wereld en mijn vriendengroep. Toch vond ik het leuk haar te laten zien hoe bijzonder interessant het allemaal was.

Wanda: mijn eerste gedachte was: dat kan ik niet, zomaar voor een groep staan (ja, ja, 40 jaar ervaring in de verpleging, dan denk je dat, had dus veel eerder naar de vrouwenweken moeten komen.)

Wil: Vrouwen zeuren tegenwoordig meer, over het eten, willen alleen slapen. De onderwerpen zijn minder persoonlijk geworden, de discussie minder diepgaand. Dat kan natuurlijk ook komen omdat we zelf wijzer zijn geworden. Alleen dat knutselen mogen jullie van mij overslaan.

Hoe wij het vonden dat dochter Wanda gastvrouw was in dezelfde week als moeder Wil deelneemster?

Wil: Ik hield me eerst wat meer op de achtergrond maar ze deed het zo goed. Toen wilde ik er trots voor uit komen "Dat is mijn dochter"!

Wanda: Ik kon het niet laten telkens naar haar te kijken. Ik vond haar zo evenwichtig, zo zelfbewust. Ik zag hoe ze gewaardeerd werd door anderen. Ik ben trots op mijn moeder!

- - - - -

Interview met Dick de Jong

door Riek Broers en Puck Witte

Op een koude grijze ochtend in januari hebben we een afspraak met Dick de Jong. Zij woont in een kleinschalig flatgebouw voor 50-plussers in de Rivierenbuurt in Amsterdam. Zij verwelkomt ons en wij bewonderen haar ruime lichte flat en het mooie uitzicht.

Dick, een kleine pittige dame, die jarenlang secretaris was van de commissie die de vrouwencursusweken organiseerde. Zij is geboren in 1915 in wat zij noemt een "gewoon arbeidersgezin". Haar vader was bakker en haar moeder was filiaalhoudster. Er waren vier kinderen in het gezin, drie meisjes en een jongen. Zij woonden achter de winkel in twee kamers. In de slaapkamer stonden twee tweepersoonsbedden. In het ene bed sliepen hun ouders, in het andere bed sliepen de drie meisjes en hun broertje sloep dwars daaronder aan het voeteneind. Soms kwam hun opoe ook een tijdje bij hun in huis, dan werd er een bed gemaakt in de huiskamer.

Haar ouders waren religieus, maar vrijzinnig. Haar opoe was een "bestrijdster", zij was van de drankbestrijding. "Zij ging de kroegen af om die kerels er uit te halen"

Dick moest al jong, toen ze elf of twaalf jaar was mee helpen om brood rond te brengen.

. "Soms was het heel erg koud. Maar dan warmde mijn vader mijn handen onder zijn armen en wreef me warm, maar s' zomers, dan kregen we een ijsje. Alle kinderen moesten op hun beurt meehel-

pen. Vlak bij ons in de buurt verzamelde de AJC. Ik wilde daar heel graag bij, maar dat kon niet in verband met de winkel. Soms deed ik mijn jas los over mijn schouders en schudde mijn haar naar achter, dat hadden zij ook allemaal en dan leek het of ik er bij hoorde”.

Toen Dick vijftien jaar oud was gingen haar ouders uit de winkel en toen mocht ze in de AJC.

Daar voelde ze zich thuis als een vis in her water. Ook haar broer en zusjes werden lid en het gezin werd links en vooruitstrevend. In de AJC heeft Dick heel veel geleerd. Zij was heel leergierig en volgde cursussen. Iemand zei: "Als er een cursus is, zie ik jou er altijd bij”.

Dick trouwde en kreeg twee kinderen. In de oorlog deden zij en haar man verzetswerk. Zij werd koerierster en zorgde voor bonnen en eten voor onderduikers. Haar jongste werd in juni '45 geboren, dus net na de bevrijding.

In 1950 is zij gescheiden. Haar kinderen waren dus nog jong. Na enige tijd werd zij door een familielid gevraagd om gedeeltelijk daar de zorg voor kinderen en huishouding op zich te nemen. "In principe was ik daar tot een uur of vier. Maar als hun moeder, die een drukke baan in het ziekenhuis had, te laat thuis kwam, had ik weer een hele lieve buurvrouw, die mijn kinderen opving. Zo hielpen wij elkaar."

Later kreeg Dick een baan in een ziekenhuis, waar zij hoofd werd van de schoonmaakdienst van een afdeling. Hiervoor deed ze de opleiding ziekenhuishygiëne.

Zij was inmiddels al jaren lid van het Nivon en een weekend-schoonmaakbaantje in de VU heeft menig jonge Nivonner van zakgeld voorzien. Ze zong, als goed lid van de rode familie, in 'De stem des volks' en daar werd ze gevraagd om in de commissie van de vrouwen-weken te komen. Al snel werd ze er secretaris:

"Ik heb daar heel veel van geleerd. Ik schreef brieven aan universiteiten en gemeente-instellingen e.d. en moest contact onderhouden met groepen en mensen die bij ons een inleiding kwamen houden (vroeger moesten culturele instellingen en groepen die subsidie kregen belangeloos optreden voor non-profit organisaties, waar wij dankbaar gebruik van maakten). Tijdens de

weken had je ook wel eens te maken met iemand die zo geëmotioneerd was door een inleiding, dat ik daar persoonlijk mee ging praten.

De vervelendste ervaring had ik een keer in Maastricht. We gingen naar een museum en we moesten er een heel eind lopen. We hadden iemand bij ons die eigenlijk erg ziek was. Dat trok ik me erg aan. Tot overmaat van ramp, toen we s'middags moe terug kwamen, bleek dat we twee vrouwen onderweg waren vergeten."

Later doet Dick nog vrijwilligerswerk bij Humanitas en op dit moment nog in de wijk, bij een telefooncirkel. Zij doet daar de intakes. Alleen: "Ik heb gezegd, ik ga niet meer naar drie hoog". Al dat vrijwilligerswerk heeft Dick geen financieel gewin opgeleverd, maar wel veel vriendschap en dat is voor Dick, zoals ze zegt: "Vriendschap is het belangrijkste in het leven".

Mijn leukste vrijwilligersklus

Suus van Doesburg

Ik zou in de VUT gaan. Na 15 jaar gewerkt te hebben in een culturele instelling was het welletjes. Als je 60 wordt en je kunt stoppen met werken staan er nog heel veel leuke dingen op je te wachten. Veel reizen bijvoorbeeld, sporten en gaan schilderen. Zoals zoveel mensen dat doen. Wij waren fervente wandelaars. De rugzak op en met tent en al tochten lopen niet alleen in ons eigen mooie land, maar ook in het buitenland. Dan is het fijn als je wandelmaatjes hebt. Die hadden wij dan ook. Natuurvrienden van het eerste uur, zoals wij dat ook waren. In de Dordogne, in Ierland, Engeland, op Kreta, ja, overal hebben onze voeten gestaan.

Op een van die wandeltochten vroeg Puck me:"zou je mijn voorzitterschap van de Vrouwencursusweken niet over willen nemen ? Ik heb het nu al zo lang gedaan, het wordt tijd dat een ander het stokje overneemt". Poeh, daar sta je dan, ik had nog nooit zo'n vrouwenweek meegemaakt en dan meteen voorzitter worden, daar moest ik toch wel even over nadenken. Ik besloot

een weekje mee te gaan als stagiaire en dan kijken of ik het zou doen.

Wijk aan Zee, najaar 1993. Een week hard werken, de kookploeg had zo'n 7 verschillende diëten te verzorgen. Lida Kooger kwam uit Amsterdam voor een lezing, maar in heel Wijk aan Zee was het licht uitgevallen. Wij moesten de afwas nog doen, wat we toen maar met alle beschikbare kaarsen hebben gedaan en verdraaid: net was Lida binnen of floep, alle lichten gingen weer aan. Op de laatste ochtend voor vertrek werden toen nog alle dames op bed getraceerd op thee met een beschuitje, geserveerd door de gastvrouwen. Wat een sfeertje, ik was bekaf toen ik thuis kwam, maar het was zo leuk dat ik besloot als voorzitter de commissie te gaan leiden.

Ik had al veel vrijwilligerswerk gedaan op diverse fronten en ook in mijn beroep heb ik gewerkt met heel veel vrijwilligers. Nu stond ik met een enthousiaste groep dames voor een nieuwe uitdaging. Ga maar na, drie weken vullen met goede, ter zake doende lezingen en activiteiten en een interessant uitstapje. In ieder geval een thema zoeken, dat aansloot bij de beleving van die tijd. Zeer tijdig een huis boeken. Vooral een goede kookploeg arrangeren en zorgen dat de financiën goed lopen. Ook prijsbewust zijn. Immers: zo'n week moest goed betaalbaar blijven, ook voor de mensen die financieel niet zo goed in de slappe was zaten. Kortom de week moest interessant en vooral plezierig zijn. Iedereen in de commissie was daarvan doordrongen en voor de kookploegen was het een sport om lekker eten te maken voor een spotprijsje.

Tijden veranderen en steeds weer moet je je aanpassen aan die veranderingen. Bij het 50-jarig jubileum in 1998 heb ik de laatste klus gedaan. Een boekje gemaakt over 50 jaar VCW. Na 5 jaar intensief betrokken te zijn geweest bij de vrouwencursusweken vond ik het genoeg. Verjonging is de kracht van een organisatie en nieuwe mensen in een commissie geven steeds weer andere impulsen. Zo moet het ook zijn. Dat nu, na 60 jaar nog steeds de vrouwencursusweken bestaan is een unicum. Op een andere leest geschoeid, want laten we eerlijk zijn: die emancipatie hebben we na 60 jaar toch wel onder de knie.

1998 -50^e VCW

knipwerk Fenna de Vries

Maar het onderlinge contact en de warme vriendschappen die ontstaan zijn in de loop der jaren, zijn van onschatbare waarde. Het was de meest waardevolle vrijwilligersklus in mijn leven en ik hoop dat de commissie er nog vele jaren in zal slagen steeds weer nieuwe en interessante weken te bedenken.

Gefeliciteerd!

Overzicht programma's van de afgelopen 60 jaar (3)

1970 – ABK-huis in Hall.

- o Blijft de wereld leefbaar?
- o Bodem en luchtverontreiniging met J. Zwiers van het IVN.
- o Een bedrijf in dienst van de gezondheid "Organon".
- o Het verband tussen hogere welvaart en grotere criminaliteit met een inspectrice van de kinderpolitie.
- o "Wat doen wij onze kinderen aan met het wonen in een flat" met kinderarts Dr. Ph. H.Fiedeldij Dop.

- Hoe groot is de invloed van de vrouw in de woningbouw?
- Het zelf ontwerpen van je ideale woning.

1971 - Koos Vorrinkhuis in Lage Vuursche.

- Verslaving en verslavingsmiddelen met P.F. Bennink-Bolt van de Jellinek-kliniek.
- Jeugd en de crisis de ouderen met Majoor W. van der Veer.
- Ontwikkelingswerk met Prof. Dr. J. in 't Veld.
- Het abortusprobleem met F. Westerouwen van Meeteren van Stimezo.
- Homofilie met Hans Koch van de Amsterdamse Studenten Werkgroep Homosexualiteit.

1972 - August Reitsmahuis in Hoek van Holland.

- Doel en resultaat van T.B.R.
- "De vrijheidsstraf op de helling" met Dr J. van der Grient.
- China, de reus ontwaakt.
- Dagtocht naar Brugge.

1973 - Het Hunehuis in Havelte.

- De vrouw en De Vakbond over gelijke beloning.
- Film: Coup á coup met nabespreking.
- Bezoek Tuinbouwschool.
- Hoe kunnen wij vrouwen activeren in de politiek? met Wil Velders-Vlasboom.
- Agressie en geweld met film.

1974 - De Hondsrug in Noordlaren.

- Het bederf van ons milieu.
- Derde Wereld Winkels.
- Wat is eenzaamheid?
- Reisverhalen uit de Verenigde Staten.
- Het hoe en waarom van de Arbeiders Gemeenschap der Woodbrookers.

1975 - De Banjaert in Wijk aan Zee.

- Recreatiegebied Spaarnwoude.
- De oude Chinese Cultuur.
- China na de culture revolutie.

- o "Bertus werd Achmed" film en nabespreking met J.M. Theunis directeur Novib over de menselijke verhouding tussen gastarbeiders en Nederlanders.
- o Verdraagzaamheid.

1976 - Koos Vorrinkhuis in Lage Vuursche.

- o Mensbeeld in het socialisme.
- o Kerncentrales, ja of nee? M. van Halderen van Milieudefensie.
- o Stervensbegeleiding.
- o Zuid - Afrika en de Anti- apartheidsbeweging .
- o Relatievormen.
- o Mijn naam is Asjer Lev van Chaim Potok. Boekbespreking.
- o Voorbereiding tot pensionering.

1977 - Morgenrood in Oisterwijk.

- o Het werk van de Vereniging tegen Kindermishandeling.
- o Wat doet Amnesty International?
- o Bezoek Kleine Aarde te Boxtel.
- o Solo-toneel met Nel Kars.
- o De Europese Beweging en de Europese samenwerking.
- o Het werk van de Paulastichting.
- o Een andere kijk op werk met Drs. J. Bultman. Medewerker Instituut voor Sociale Geneeskunde van de Vrije Universiteit te Amsterdam.

1978 – ABK-huis in Hall. – 30 JAAR VROUWEN CURSUS WEKEN

- o Discussietechniek
- o Hedendaagse beeldende kunst.
- o Facetten van de ruimtelijke ordening.
- o Achtergronden van Yoga.
- o Cobi Schreijer brengt haar programma "Brood en Rozen".
- o Is het menselijk karakter een onveranderlijke grootheid?

1979 - August Reitsmahuis in Hoek van Holland.

- o Zin en onzin van de astrologie.
- o Bergsportervaringen van een alpinist.
- o PSP-vrouwen en hun werk.
- o Vrouwen en medicijnen.
- o De bestuurlijke organen van Nederland.
- o De brede betekenis van de ruimtevaart.

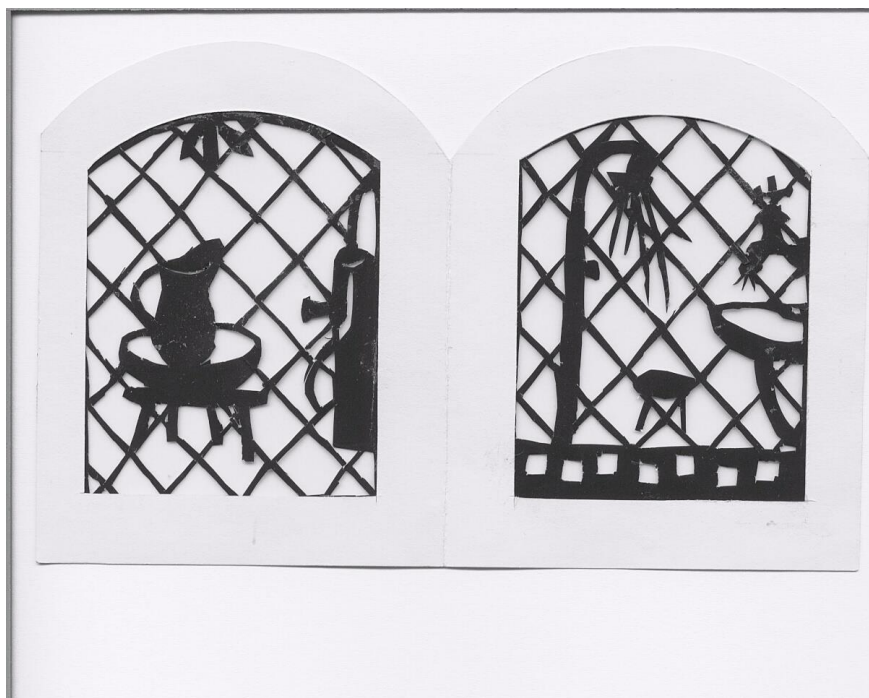
Interview met Fenna de Vries

door Riek Broers en Puck Witte

Fenna de Vries woont sinds een paar jaar in een aanleunwoning bij een verzorgingshuis, maar is nog geheel "self-supporting". Zij is geboren in 1913 en haar vader was metaalbewerker. Hij werkte bij de gemeente. "Vaste baan" zeiden ze, "en vaste armoe", maar dat viel wel mee omdat mijn moeder ook wel bijwerkte." Als we vragen in wat voor soort gezin zij opgroeide, komt er iets strijdlustigs in haar ogen en ze zegt: "Ik kom uit een anarchistisch gezin. Mijn vader was een volgeling van Domela Nieuwenhuis. Alleen toen ze overgingen naar de Partij van de Arbeid vond hij dat niets en is hij niet meegegaan. Wij gingen al kamperen toen ik 6 jaar was. Mijn vader had een karretje aan de fiets gemaakt en daar ging de tent in en we fietsten naar het Bloemendaalse strand. Er stonden daar nog drie tentjes. We kookten op een houtvuurtje. Het was geweldig! Wij waren erg vooruitstrevend".

"Ik ging na de lagere school naar de modevakschool .Het was een goede school. We leerden niet alleen het modevak, als naaien en patroontekenen van dames- en kinderkleding maar ook nog andere vakken. Alleen geen talen, dat was jammer. Ik ben gaan werken bij Gerzon, in de winkel. Dat was een chique modezaak en daar heb ik tien jaar gewerkt.

Op een kampeerweekend, toen ik met een groepje met mijn broer mee was, heb ik mijn man leren kennen. Hij moest in dienst en eigenlijk vond ik dat hij dienst moest weigeren, maar dat was erg moeilijk zo vlak voor de oorlog. Ik heb hem toch genomen en we hebben het heel fijn gehad. Het lijkt me erg naar als je oud bent en je kunt niet leuk terugkijken".

knipwerk van Fenna de Vries

"In 1972 ben ik voor het eerst met de cursusweek mee geweest. Mijn jongste dochter ging de deur uit en toen werd het zo stil in huis. Ik was al lid, omdat er vlak voor ons huis een school was waar de Nivonclubjes waren. Ik ben helemaal in mijn eentje naar zo'n week geweest en ik vond het fantastisch! Ik vond het altijd fijn als je wat leerde. De laatste keer was ik in de Banjaert, ook een hele mooie week. Havelte vond ik toch te ver weg, ook voor mijn dochters om me te brengen.

In 1972 was het ook al heel interessant. De onderwerpen, bedoel ik. Over TBS bijvoorbeeld; over China " Een reus ontwaakt" heette die lezing; een dagtocht naar Brugge en iemand die daar een inleiding over hield, en ook over euthanasie. Dat waren toch behoorlijke onderwerpen. Ik merk aan de mensen hier in huis, ze hebben zo weinig interesses, ze weten zo weinig.

Fenna zegt er nooit spijt van te hebben gehad om mee te gaan, al die 34 keer niet. Alleen: de corvee werd wel een bezwaar. Ze was blij dat er afwasmachines kwamen.

Ze vond het nooit vervelend met iemand op een kamer te slapen. "Het was juist gezellig om nog even na te kunnen praten. Ook vindt ze het belangrijk dat het allemaal vrijwilligers zijn, die het organiseren, "omdat die het voor hun plezier doen".

Waar Fenna beroemd om werd binnen de weken, waren haar knipsels. Ze begon er mee in mei, als het thema van de week bekend was. Ze knipte er wel ruim zestig per jaar, voor iedere deelneemster en voor de gastvrouwen en kooksters. Het verveelde haar nooit: als het moest knipte ze een hele dag.

Om nu nog te gaan, vindt ze een hele opgave, ze merkt dat haar belangstelling minder wordt. Ze vindt het goed zo, het is mooi geweest. Ze denkt met plezier terug aan de weken en vooral aan de contacten met de mensen. Hoewel, als er een reünie komt, niet te ver weg, hoopt ze er weer bij te zijn.

En wij met haar.

- - - - -

Overzicht programma's van de afgelopen 60 jaar (4)

1980 - Eikhold in Heerlen.

- "Wie zijn grond verwoest, verwoest zichzelf"
- "Margraten" met de Milieufederatie van Maastricht.
- Geschiedenis van de arbeidersbeweging in Limburg.
- Kritische kijkoefening in de Oostelijke mijnstreek.
- Energie en milieu met Meiny Epema-Brugman.

1981 - Het Hunehuis in Havelte.

- Discriminatie in de rechtsspraak ten aanzien van mannen en vrouwen met medewerking van de Rechtswinkel te Assen.
- Veranderende samenlevingsvormen met Frits Beets, bewoner van de leefgemeenschap "De Hobbit" te Wapserveen.
- Vêrgaande automatisering (opkomst van de chip).
- Medezeggenschap in de bedrijven.
- De Patiëntenraad; veranderende normen in de gezondheidszorg.

- o De rol van pressiegroepen in de maatschappij met medewerking van het Sociologisch Instituut van de RUG.

1982 - Koos Vorrinkhuis in Lage Vuursche.

In dit jaar kregen de vrouwencursusweken voor het eerst een thema –onderwerp “Van, voor en over vrouwen”

- o Geschiedenis van de Vrouwenbond.
- o Henny de Swaan met “Onduidelijkheden in het feminisme”.
- o Thea van Neerbos met De Islam; godsdienst, cultuur, leefwereld en de rol van de vrouw.
- o Waarom vrouwen apart strijden voor vrede? Met Marieke Verheul.
- o De actrices Emmy Lopes Dias, Liesbeth Versluys en Willie Bril brengen hun programma: “Vrouwen”.

1983 - August Reitsmahuis in Hoek van Holland

“Werk en Vrije Tijd”

- o Vrouwen en de lijn, model zijn voor de beeldende kunst.
- o Geschiedenis van de vrouwenarbeid.
- o De kunst van het moederschap.
- o Het probleem van de werkloosheid en de gevolgen voor het gezin met Riet Hof.

1984 - Koos Vorrinkhuis in Lage Vuursche

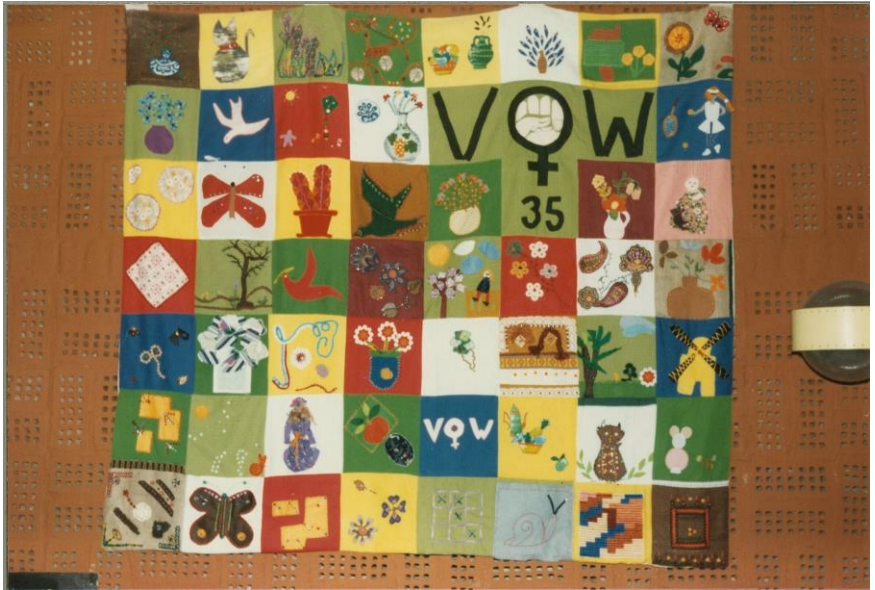
“Vredesstrijd -- Onze Strijd”

- o Vertoning van de film “Atoomsoldaten” met discussie o.l.v. Wim van de Ende.
- o Christiaan de Vries, stafmedewerker van het Nivon over de economie en de politiek van de vredeszaak.
- o “Positieve vrede “ met Sofie Hiddema.
- o An Thomassen met over de betekenis van vrede en veiligheid in onze wereld.

1985 - Morgenrood in Oisterwijk “Vreemde streken”

- o Vrijheid, een strijd van generaties met medewerking van de Filippijnen-groep.
- o “Ot en Sien in Zambia” film over ontwikkelingssamenwerking met inleiding.
- o Maskers maken.
- o Bezoek Afrika Museum.

- o Rusland met medewerking van de werkgroep Oost-Europa Projecten.
- o Evelien Herfkens, lid tweede kamer over ontwikkelings-samenwerking.

wandkleed

"Vredesstrijd -- Onze Strijd"

1984

1986 - De Banjaert in Wijk aan Zee ".....En Ik Dan...?"

- o "Socialisatie: hoe zijn we mannen en vrouwen geworden?"
- o Marijke Heikens over assertiviteit.
- o Paul de Beer over het "Basisinkomen".
- o "Hoe functioneren vrouwen in het Nivon?" met Mieke v.d. Riet en Cor Berman.

1987 - August Reitsmahuis "Vrouwen En Macht"

- o Stichting Waakzaamheid Persoonsregistratie met Ruud Ketelaar.
- o De school Incatem in Bolivia met Gisela Thedick over dit project.
- o Macht en onmacht met Sandra Korthuis van de Nederlandse Vrouwenraad.
- o "Het Kamerbreed vrouwenoverleg" met PSP-ers Titia van Leeuwen en Andree van Es, en Ina Brouwer van de CPN.

1988 - Koos Vorrinkhuis in Lage Vuursche
"40 jaar Mode, Wonen en Voeding"

- o Mode van de laatste veertig jaar met Mevr. Laarmaker.
- o Inleiding over voeding en voedingsgewoonten Mevr. J.M.P. Edema.
- o 40 Jaar wonen in Nederland. D. de Jong van de Technische Hoge School geeft een overzicht.
- o Forum met als thema – solidariteit en individualiteit.

1989 - Krikkenhaar in Bornerbroek

- o "Geestelijke stromingen in Nederland"
- o Paulien Geytenbeek met de Vredesmars door Amerika.
- o "Wat houdt het Humanisme in?" met Lily Torensma-ter Cock.
- o De Beweging der Vrijdenkers.
- o Antroposofie met Johanna Priester.

Interview met Jeanette Sonneveldt

door Janine en Puck

Jeanette Sonneveldt brengen wij een bezoek omdat zij in 1997 en in 1999 op de vrouwen cursusweek een inleiding heeft gehouden over Nederlandse literatuur. Wij hebben daar heel goede herinneringen aan. Bovendien geeft Jeanette een groep Nivon-vrouwen in Amsterdam, die deelnemen aan drie leesgroepen, ieder voorjaar een cursus Nederlands literatuur.

Zij haalt ons van het station in Veenendaal en als we bij haar binnenkomen, bewonderen wij het uitzicht vanuit haar flat. Zij heeft misschien wel " het mooiste uitzicht van Nederland" heel ver over de Utrechtse Heuvelrug. In de hoek bij het raam staat een comfortabele stoel en dat is haar leeshoek. "Ik ben daarmee erfelijk belast" zegt ze. "Mijn grootmoeder en mijn moeder zaten ook altijd te lezen in een hoek bij het raam."

Jeanette komt uit een echte Amsterdamse familie. "Christelijk-Gereformeerd!" zegt ze. " Met lange rokken en een hoedje op, iedere zondag tweemaal naar de kerk. Ik ken de Bijbel heel goed en dat is soms ook heel makkelijk. Maar zegt ze, "mijn ouders waren onafhankelijke denkers en waren vanaf augustus 1940 actief in het verzet. Zij zaten in een linkse verzetsgroep waar o.a. ook Henriette Roland Holst en Jef Last in zaten .Als wij als kinderen vroegen: Hoe moet het nou met dit of dat zeiden ze. "Wij moeten éérs Hitler verslaan, dat andere komt later wel". Wij hadden altijd

Joodse onderduikers in huis, soms wel eens negen tegelijk. Het is allemaal goed gegaan, we hebben veel geluk gehad.

Na de oorlog heeft Jeanette haar geloof vaarwel gezegd en is na het gymnasium gaan werken. Ze heeft in die tijd altijd banen gehad die iets met het boekenvak, dan wel met taal te maken hadden. Tot ze een heel andere keus maakte en KLM stewardess is

geworden .Dat bracht haar op een geven moment naar Curaçao, waar haar twee kinderen werden geboren.

Terug in Nederland is ze Nederlands gaan studeren, eerst MO A en later MO B Ze schreef haar scriptie over Henriette Roland Holst en studeerde uiteindelijk af op een doctoraalscriptie over de biografie van Henriette Roland Holst over Gandhi. Daarna heeft ze 20 jaar voor de klas gestaan op een HAVO/VWO-school. "Ik vind lesgeven heerlijk" "Je moet de klas leren kennen en daar pas je de lesstof op aan".

Op maandagmorgen zette ze een gedicht op het bord, dat daar dan even bleef staan, dan draaide ze het weg. Het werd gelezen, er werd verder niet over gesproken, maar het werd door de leerlingen erg gewaardeerd.

Twee maal heeft ze in de vrouwencursusweken een dag gevuld met een programma over Nederlandse literatuur. In 1997 met gedichten over ouder worden en nieuwe fases in je leven en in 1999 onder de titel "Wat is taal" over het belang van taal en hoe je daarmee ook de geschiedenis leert kennen.

Zij vond het een hele leuke ervaring en stelde de reacties van de deelneemsters op prijs vooral omdat de vrouwen vaak zo verschillende achtergronden hebben. Zij gaf ook cursussen bij het vrouwensecretariaat van de vakbond en kwam daardoor ook met vrouwen uit het bedrijfsleven in contact

Ze is nog steeds actief en begeleidt groepen van het Humanistisch Verbond en bij de bibliotheek. Er wordt wel eens de opmerking gemaakt dat leesgroepen voornamelijk uit vrouwen bestaan. Dat komt omdat vrouwen meer boeken lezen en daar dus graag met elkaar over van gedachten wisselen.

Lezen gaat natuurlijk altijd door. De laatste tijd houdt ze het meest van boeken die iets te maken hebben met de historische werkelijkheid. Maar ook heeft ze alles van Couperus, van Hella Haasse, A.F.Th.v.d. Heyden en roemt bijv." Boven is het stil" van Gerbrand Bakker, die zij ook een prachtige schrijver noemt.

Wij nemen afscheid van Jeanette, met dank voor het interview, maar niet voor goed, want ook dit jaar zal zij voor de

deelnemers aan de leesgroepen in Amsterdam weer een literatuurcursus geven, waar we met plezier naar uitkijken.

Verrassing

Een vrouw van zes en zestig
doet een draad door een naald
d.w.z. probeert. Nu weer
wil de draad niet, buigt,
splitst zich, vervaagt,
dan weer lijkt er nauwelijks
een oog in de naald. (Zo er al
een oog inzit dan is dat
erg smal, en scheef)
beeft, alsof bang
voor die draad,
maar de draad is zelf
ook niet zo zeker -
boven haar komt
iemand met een bom gevlogen,
een jongen.
Precisie

Judith Herzberg

Overzicht programma's van de afgelopen 60 jaar (5)

1990 - Koos Vorrinkhuis in Lage Vuursche

"Vrouwen over de grenzen van Tijd en Ruimte"

- o Wat betekent Europa 1992 voor vrouwen.
- o Naar Eva's beeld over hoe de beeldvorming van vrouwen, door de eeuwen heen, is ontstaan.
- o Nel Kars met "Koningin Sophie"
- o De positie van de zwarte Zuid Afrikaanse vrouw met Ria van Kampen van de Anti Apartheidsbeweging.

1991- August Reitsmahuis in Hoek van Holland

"Panta Rhei" (alles stroomt/vernieuwt zich)

- o Wanda Zevenboom praat over het wel en wee in en op de Noordzee.
- o Bezoek drinkwaterleiding.
- o Inleiding over het reddingswezen.
- o Milieudefensie over vervuiling in en rond het huis.
- o Anna Katrien Engelbrecht over het gebrek aan Water in de Derde Wereld.

1992 - Koos Vorrinkhuis in Lage Vuursche "NieuwswEEK"

- o Ontstaan van de journalistiek met medewerking van het Persmuseum.
- o Dr. Addy Kaiser over journalistiek.
- o Jean Wikler met inleiding over de vrouwelijke visie op de televisie.
- o De invloed van de reclame.
- o Aafje Top speelt met ons "Verbale en Non-verbale Communicatie".

1993 - August Reitsmahuis in Hoek van Holland

"Recht en Onrecht"

- o "Recht" met Frieda Verduijn.
- o Bezoek aan de Rechtbank in Den Haag.
- o Sociale taak van de politie toegelicht door Remco de Boer.
- o Zelfverdediging door Elsa Dorsser.
- o "Eentje om het af te leren " van Harold Pinter . Theater van Amnesty International.
- o Slachtofferhulp.
- o Jan Beerenhout over de integratieproblematiek.

1994 - De Banjaert in Wijk a/Zee "Toekomst: Muziek Of Gedonder"

- o Wat is economie met Stan Poppe.
- o Bezoek Afval Verwerkings Installatie Amsterdam.
- o Milieu en Vervoer.
- o De angst voorbij met Pieter van Driel, medewerking van de Wiardi Beckman Stichting.
- o "Hoezo, Vooruitgang" met Kees Waagmeester van Platform Duurzame Ontwikkeling.

1994 - Kunnen we het nog?

1995 - Koos Vorrinkhuis, Lage Vuursche "Normen en Waarden"

- o Algemene inleiding over normen en waarden door Froukje Schellinga, Humanistisch raadvrouw.
- o Sienie Strikwerda over Vrouwen en hun veranderende normen en waarden.
- o Anne Geerdink met stellingen over onderwerp.
- o De multiculturele samenleving met Marie Oskaja en Meryem Durmus, met stellingen over dit onderwerp.
- o Samenhang met Leny van Schaik.
- o De economie van het GENOEG met professor Harry de Lange.

1997 - Zeehuis

1996 - ABK huis in Hall "Kunst in Beweging"

- o Algemene inleiding over Kunst in Beweging Door Jacquélien Lefébre.
- o Geschiedenis van de dans.

- Intimiteit en Nabijheid, een verhaal over de vaste collectie van het Museum voor Moderne Kunst in Arnhem door Mirjam Westen.
- Dansen met Ingeborg Bos.
- De vrouw in de schilderkunst door Adri Markus.
- Arda Wijsbek met Mandela's tekenen.
- Architectuurstromingen.

1997 - Het Zeehuis in Bergen aan Zee "Cirkels in je Leven"

- Inleiding over Cirkels in je leven met Ella Wijsman over sociale contacten.
- Oriëntaalse dans o.l.v. Jeanine Korrelboom.
- Het leven van Japanse vrouwen.
- Nieuwe cirkels met het klimmen der jaren.
- Hoe verder met de VCW? Met Mieke van Heuven.
- Een stap verder met Marijke Laane.

1998 - Koos Vorrinkhuis in Lage Vuursche

"Van Zand, Zeep, Soda naar Soap"?

- Wat is tijd? Beschouwing door Jacqueline Hermes.
- Culturele verschillen met Anne Geerdink.
- Rozen en Rozijnen, video over beweging door Gré Koerse.
- Tai Chi Chuan (oude Chinese bewegingsleer) met Isabelle Schuurman.
- Hettie Pott: Vrouwen, leven en werk in de twintigste eeuw.

1999 – ABK-huis in Hall "Wat is Taal?"

- Jeanette Solleveldt met een inleiding over Taal.
- Hoofse liefde met Willem Mooijman.
- Nederlandstalige Cabaret besproken door Herman Hofkamp.
- Tineke Geluk spreekt over het verschil in Taalgebruik.
- Bezoek aan asielzoekerscentrum en les in Arabische taal.
- Lichaamstaal met Gré Koerse.
- Aafje Top geeft communicatietraining.

Interview met Nan Noorland

door Carry Hendrix en Truus Rijpma

In de flat van Nan Noorland, hooggelegen aan het water in haar geboortestad Dordrecht, spreken we over hun herinneringen aan de Vrouwen Cursus Weken. Ze kennen elkaar al heel lang en Nan is door Truus overgehaald om mee te gaan naar de VCW-weken.

Nan vertelt dat ze uit een rood nest komt. Haar ouders waren AJC-ers en later lid van het I.v.A.O. (voorloper van het NIVON). Haar vader had een timmerfabriek waar in de jaren '50 deuren en kozijnen voor het August Reitsmahuis zijn gemaakt. Ook werden er jaarlijks de "praalwagens" voor de 1-meistoet vervaardigd.

Omdat haar ouders zeer gastvrij waren, kwamen er dikwijls mensen over de vloer. Er werd dan veel naar klassieke muziek geluisterd; de ouders van Nan hadden al vroeg een pick-up. Na de Mulo en de vormingsklas deed ze de opleiding tot kinderverzorgster en werkte ook een aantal jaren op de afdeling Sociale Zaken van de gemeente Dordrecht. Ze trouwde en na de geboorte van haar twee kinderen werkte ze als peuterleidster.

Truus van Eldik (3^e van links)

Nan Noorland (1e rechts)

Tijdens afdelingsweekends was Nan altijd zeer betrokken bij het kinderprogramma en bij de kookploeg. Ook maakte ze enkele jaren deel uit van de beheercommissie van De Kleine Rug. In die tijd was ze ook actief als huiswacht.

In 1983 ging Nan voor het eerst naar een VCW-week ,waar ze één van de jongsten was. Ze vond de toenmalige leiding erg betuttelend en ze werd daar nogal eens recalcitrant van. De levenswijsheden van de oudere vrouwen hebben haar veel geleerd.

De onderwerpen tijdens de weken ,die tijdens het gesprek spontaan bij haar opborrelen zijn: de media,geestelijke stromingen, het maken van een wandkleed met het vrouwenteken en kunstzinnige vrouwen. De laatste jaren werd het leeftijdsverschil steeds groter, wat nogal eens aanleiding gaf tot onwrikbare meningen. Niettemin hebben de VCW-weeken bijgedragen aan haar emancipatie. Ze vindt het jammer ,dat er niet veel jongere vrouwen deelnemen, maar is zich er ook van bewust ,dat de ontwikkelingsmogelijkheden van vrouwen in de huidige tijd veel groter geworden zijn en dat veel vrouwen door hun werk er niet zomaar een week tussen uit kunnen.

Behalve als oppas en mantelzorger is Nan ook actief in de Wereldwinkel. Nan hecht eraan om tot slot op te merken dat, ondanks soms wat kritiek, ze altijd met veel plezier op de weken terugkijkt.

.....

Overzicht programma's van de afgelopen 60 jaar (6)

2000 - De Bosbeek in Bennekom

"Verandering..... je ontkomt er niet aan"

- o Filosoferen over verandering met Han Belt.
- o Veranderingen in voeding en voedingspatronen een inleiding van Liesbeth Hartman.
- o Goede kleuren en er stralend uitzien met Iedje Albersen.
- o Het Seniorweb: Maak je toekomst mee. De informatiemaatschappij lonkt. De wereld van computers en internet.

2001 - Het Zeehuis in Bergen aan Zee "De kunst om te leven"

- o Wat is een beeld van een vrouw? Met Felicia Dekkers.
- o Vrouwen uit literatuur en kunst als spiegelfiguren als workshop
- o Zuinigheid met stijl en Lijfstijl een verhaal van Annet Zootjes.
- o Garjan Sterk over de macht van de media.
- o Herinneringen, wat doe je er mee? Aan de slag met Mary Michon.

2002 - Morgenrood in Oisterwijk

"Is het onze zorg.... Is het ons een zorg"

- o Wonen hoe was het, hoe is het, hoe willen we wonen? Met Ardy Wingers.
- o Geven en nemen met de Stichting Donorvoorlichting.
- o Globalisering hoe? Een betoog van Hans van Heyningen.

2003 – ABK-huis in Hall "(G) een Europa"

- o Ontstaan en ontwikkeling van de Europese gedachte. Met Max van der Berg, Ulla de Wreede en Jan Marinus Wiersema.
- o Sociale Bewegingen binnen Europa met Lou Keune.
- o Zingend door Europa met Leny van Schaik.
- o Vrouwen en maatschappijveranderingen via kunst, cultuur en media.
- o Barbara Verhallen over Mama Cash.
- o Het Milieu en Europa met Wim Kersten, Anne de Boer en Alexander de Roo.

2004 - Koos Vorrinkhuis in Lage Vuursche

"Nieuwsgierig, Nieuwsgaring, Nieuws"

- o De krant vroeger en nu met Niels Beugeling van het Persmuseum, dat tevens bezocht werd.
- o TV-uitzending B&W meegemaakt met o.a. Hanneke Groenteman.
- o Journalistiek in Nederland van 1850 tot 2000 met Huub Wijffjes.
- o Invloed van de media en dagbladreclame met Victor Joseph.
- o Schuivende grenzen: de vrijheid van de journalist in een veranderende samenleving met Mirjam Prengen.
- o 50 Plusbladen, waarom? Verhaal van Lenny Langerveld van Plus.

2005 - August Reitsmahuis, Hoek van Holland "Vrouw en Techniek"

- Huishoudtechnologie met Carolien Bouw, Ruth Oldenziel en Irene Cieraad.
- Geschiedenis van de Huishoudbeurs door Annelies Wiersma.
- Ethiek en techniek in de medische wereld met Eric v.d. Putten.
- Communicatietechniek met Frida de Jong.
- Spelen en werken met Knex.

2006 - De Banjaert in Wijk aan Zee "Kunstzinnige Vrouwen"

- Het leven van Maria Callas met André Kaart.
- Poëzie op de koffie met Nico van de Raad en Maya Plas.
- Truus Menger-Oversteegen haar leven als schilder-beeldhouwer.
- Toneel is muziek van woorden met Wim Wiertz.
- Klinkende oude volksmuziekinstrumenten door Maisa van der Kolk.
- "Zet 'm op" door Wil Gorter-vander Aarde, hoedenmaakster en verzamelaar.
- Film over Frida Kahlo.
- Workshop schilderen door Jan van Boeckel.

2007 - Hunehuis

Stenen beschilderen voor een VCW-hunebed

2007 - Het Hunehuis in Havelte "Da's nou Drenthe"

- o Het ontstaan van Drenthe met Jan Battjes.
- o De Drentse economie door Egbert Wever.
- o "Wat met het veen verdween" een stuk familiegeschiedenis van Jan Dubbelboer.
- o "Drentenieren" met Annie Voorn en Trudy van der Ven.
- o Het Uffelter Binnenveld, inleiding en wandeling met Johan Schuinder van het Drents Landschap.
- o Drentse verhalen met Janna van der Berg
- o Bezoek aan de Koloniehof.

Interview met Truus van Eldik

door Carry Hendrix en Truus Rijpma

Truus werd 79 jaar geleden geboren in Dordrecht in een SDAP-gezin. Haar vader werkte in een vliegtuigfabriek en zat in het bestuur van de Metaalbewerkerbond. Ondanks het feit dat haar vader een aantal jaren werkloos was, heeft Truus goede herinneringen aan haar jeugd en kon ze toch naar de Mulo. Daarna werkte ze vijf jaar op de loonadministratie en betaalde toen al pensioenpremie, die ze terugkreeg toen ze ontslag nam omdat ze ging trouwen .

Haar man Jan was hoofdbestuurder bij de vakbond en daardoor ook s avonds naar vergaderingen, terwijl Truus thuis de drie kinderen opvoedde, maar ook vrijwilligerswerk deed bij de PvdA en daar de stencilmachine bediende.

In 1952 kwam ze via haar ouders bij de NIVON en was huiswacht en gewestelijk bestuurder. Nadat ze een aantal jaren in Utrecht had gewoond, kwam ze weer in Dordrecht terug en werd voorzitter van de NIVON-afdeling. Zo kon ze de vriendschappen met de AJC-ers en Nivonners weer oppakken.

De 70-er jaren waren erg leuk, vooral de paasweekenden met wel 100 mensen en later de wintersportreizen . In 1980 ging Truus voor het eerst naar de VCW-week en vooral het zingen en de saamhorigheid vond ze fijn. Het samen met anderen op pad gaan heeft haar leven zeker beïnvloed .Het Pinksterkamp met zijn drie generaties vindt ze nog steeds uniek.

Ze herinnert zich ook nog de inleider van het thema Afrika en het maken van de maskers en vond de demonstratie van Vrouwen voor Vrede in Soesterberg heel emotioneel. Het thema van de laatste week vond ze wat minder, maar was toch verbaasd dat er door de andere benadering van het onderwerp toch andere weetjes naar voren kwamen.

Truus vindt het nog steeds belangrijk om voor en met anderen samen betrokken te zijn bij de maatschappij. Ze volgt het voorbeeld van haar ouders door nu ook in haar eigen zorgflat aan spelletjesbijeenkomsten deel te nemen. De Nivon-afdeling Dordrecht krijgt nog steeds 25 mensen bij elkaar voor de activiteiten.

Maar Truus vindt het jammer dat het "rode -gevoel" steeds minder wordt. Niettemin vond ze het heel leuk om herinneringen op te halen en vindt ze het goed wanneer er een foto van haar en Nan in het jubileumboekje geplaatst wordt! Zie blz. 37.

- - - - -

Interview met Mimi Kop

door Janine de Vries en Tine Berendsen

Op een mooie dag in maart togen wij naar Heerhugowaard waar we Mini Kop zouden ontmoeten. Na eerst het gevoel te hebben gehad in het niets te eindigen stonden we plotseling voor een prachtig complex seniorenwoningen waar tevens zo het zich liet aanzien alle zorgverlening aanwezig was. We werden allerhartelijkst ontvangen en na de schitterende behuizing te hebben bewonderd waar aan de muur prachtige door Mini gemaakte aquarellen hingen belandden we al snel in een geanimeerd gesprek.

Mini woont nog maar betrekkelijk kort in Heerhugowaard na jaren in Enschede gewoond te hebben. Na de dood van haar man vonden zowel Mini als haar zoon die al in Heerhugowaard woonde het beter te verhuizen. Helemaal gewend is zij nog niet maar dat valt ook niet mee verhuizen van het oosten naar het Noord-Hollandse op 86 jarige leeftijd.

Gevraagd naar haar achtergrond kregen we het volgende te horen. Geboren in Enschede in een liefderijk rood gezin. Vader was textielarbeider. Haar ouders stonden erop dat zij de 4 jarige Mulo zou doen en dan eindexamen in de exacte vakken. Aansluitend gaan werken op kantoor van een textielfabriek. Tijdens de oorlog actief in het Enschedese verzet. Zij heeft jarenlang in het bestuur gezeten van de landelijke contactgroep verzetsgepensioneerden en heeft daar Truus Menger leren kennen. Mini heeft jaren nieuwjaarskaarten gemaakt voor deze organisatie. Zij wil over de oorlogsjaren niet teveel uitweiden. Heeft teveel meegemaakt.

Na de oorlog via-via een baan aangeboden gekregen in Amsterdam. Zij kwam te werken op het Internaat voor volksherstel wat inhield arme getraumatiseerde gezinnen te begeleiden. Haar man ook in Amsterdam leren kennen. Getrouwd in Enschede maar weer terug naar Amsterdam en daar al met al 30 jaar gewoond. Deed ondertussen allerlei cursussen op maatschappelijk terrein. Nadat haar zoon was geboren heeft zij thuis gewerkt voor een levensverzekeringmaatschappij. In 1980 terug naar Enschede.

Gevraagd naar haar kennis van het Nivon kwam heel spontaan: Mijn ouders waren al lid en gingen al naar de Broam. ,en mijn man en ik zaten in een discussiegroep van Paul Stam met o.a. Coby en Piet de Jonge. Dit alles in de Amsterdamse tijd en later vanuit Enschede .Vanaf haar terugkeer naar Enschede bezocht zij de "weken" met Sientje Niesink helaas overleden. De uitstapjes waren altijd fantastisch. De onderwerpen waren goed en hadden veel inhoud en ontwikkeling. Het gevoel van saamhorigheid en beschaafdheid. Je maakte kennis met dingen waar je normaliter niet aan toe kwam. Door de jaren heen bleef het niveau hoog ,met andere woorden de cursus weken gingen met hun tijd mee.

Ook gevraagd wat voor haar het belangrijkste is in het leven kregen we een krachtig "Maak je eigen geluk".Ze sprak met spijt in haar stem: "Ik heb af moeten haken om diverse redenen maar kijk terug op een hele fijne tijd en hoop dat jullie dit nog lang organiseren". Na geluncht te hebben in het prachtige restaurant van het complex namen wij afscheid en kregen de belofte mee dat zij 13 september aanwezig zal zijn. Conclusie van dit bezoek: Mini is nog steeds een strijdbare en zeer politiek bewuste vrouw.

Interview met Corrie en Jaap Gerritsen

door Janine de Vries

Op een mooie zonnige middag reisden we naar Almere voor een interview met Jaap en Corrie Gerritsen om hun beleving en kijk op de vele jaren VCW te vernemen. Ze waren recent verhuisd naar een prachtige flat aan het water.

Corrie en Jaap hebben ruim 10 jaar gekookt voor de vrouwen-cursus weken. Corrie ging daarna altijd nog een week mee als gast.

Corrie en Jaap komen oorspronkelijk uit Amsterdam. Ze groeiden beiden op in een rood gezin. Jaap in Amsterdam-Oost en Corrie in Landlust/Bos en Lommer. Jaap komt uit een gezin met zeven kinderen; zijn vader was werkzaam bij de bestrating. Zoals gebruikelijk in die tijd waren ze zeer klein behuist. Corrie komt uit een gezin met twee kinderen. Haar vader werkte bij de onderhoudsdienst van de tram.

Ze leerden elkaar kennen in de AJC en later zijn ze lid geworden van het Nivon; Corrie voornamelijk voor het volksdansen. Ze zijn begonnen met koken bij volksdansweekenden en vanaf 1997 ook bij de VCW. Jaap moet helaas nu stoppen in verband met zijn gezondheid; Corrie wil graag nog doorgaan. Ze gaat nu samen met een collega koken die ook lid is van het Nivon.

Jaap heeft de banketbakersschool gevolgd en is gaan werken bij een bekende banketbakker in Amsterdam. Hij heeft later een opleiding aan de grafische school gevolgd, maar moest stoppen omdat hij last kreeg van hoofdpijnen door het werken met de grafische materialen. Daarna heeft hij bij de PTT op kantoor gewerkt tot aan zijn pensionering.

Corrie heeft de ULO gevolgd en is gaan werken als tandarts-assistente en als stenotypiste op het kantoor van de Partij van de Arbeid. Toen ze zwanger was van haar eerste kind, moest ze stoppen. Parttime werken was toen nog niet mogelijk. Ze hebben drie dochters. Toen de kinderen groter werden is ze in de horeca gaan werken, o.a. op de Floriade en later bij de Hema op de

Nieuwendijk in Amsterdam. Ze werkt nu nog incidenteel bij La Place in de catering.

Ze hebben het koken als heel prettig ervaren. Meestal zijn ze al een aantal maanden van te voren bezig met het zoeken en bedenken van nieuwe gerechten. Vooral vinden ze het een uitdaging om bijzondere buitenlandse gerechten te maken. Ze probeerden altijd zoveel mogelijk te koken in de trant van het onderwerp van de week. Het koken in de loop van de jaren is wel veranderd. Er wordt nu bijvoorbeeld minder zout en vet gekookt, er wordt gezonder gegeten. Aan diëten hebben ze nooit gedaan; alleen vegetarisch was mogelijk.

Ze hebben de cursusweken ook als heel gezellig ervaren. De sfeer was altijd goed. Jaap vindt het heel jammer te moeten stoppen, maar na 10 jaar is het ook wel genoeg. Corrie gaat dus nu zonder Jaap door. We zullen de heerlijke jam uit eigen tuin missen. Er is nog wel een voorraadje maar er komt niets nieuws meer bij. En natuurlijk zal Jaap als enige man in de Vrouwen Cursusweken worden gemist.

Jaap, bedankt voor je geweldige inzet.

Het was, het is, is het gedaan?

Truus Rijpma

Ondanks alle maatschappelijke veranderingen en verbeteringen op het emancipatievlak, is het nog steeds waardevol om met vrouwen van gedachten te wisselen over allerlei zaken.

Met steun van deskundigen op bepaalde gebieden kom je via gesprekken en discussie tot andere en soms verhelderende inzichten of zoals een van de deelnemers opmerkte: "Ik word op een ander been gezet."

Als we terugkijken naar al die onderwerpen, die in een speciaal overzicht in dit boekje staan vermeld, dan is er de afgelopen jaren een zeer divers programma-aanbod geweest.

De deelnemers vragen daar ook om. Het zijn goed geïnformeerde vrouwen. Een aantal mag dan wat ouder in jaren zijn, maar zeker niet van geest. Ze weten allemaal hun mondje goed te roeren en denken kritisch mee over de samenleving waarin zij leven.

Tot voor drie jaar terug werden er drie cursusweken georganiseerd. Alle drie de weken hadden een goede bezetting. We zien nu echter dat het aantal deelnemers vermindert. Een reden zal zijn dat de vrouwen van het eerste uur afhaken, maar ook de stijgende arbeidsparticipatie kan een oorzaak zijn. Op dit moment worden er twee cursusweken georganiseerd en gelukkig is er weer een kleine wachtlijst. Nog steeds blijven de vrouwen van 50 plus in de meerderheid.

In de afgelopen jaren kregen de vrouwen-cursusweken als onderdeel van het Amsterdamse Nivon een bescheiden subsidie. Of dit zo blijft is de vraag. Door de deelnemersprijs laag te houden, kunnen de weken ook bezocht worden door minder draagkrachtige vrouwen. Een belangrijk gegeven dat zeker het karakter van de weken heeft bepaald. Hoe de toekomst van de vrouwen-cursusweken er uit zal gaan zien, laat zich raden. Zonder subsidie zal het moeilijk zijn het huidige niveau van de weken te blijven behouden. Inleiders en hun reiskosten zijn duur. Waar vroeger overheidsinstanties hun fiat gaven aan werk van hun medewerkers buiten de werkplek, is het tegenwoordig zo dat voor alles moet worden betaald. De huidige leden van de commissie denken nog steeds dat de vrouwencursusweken aan een behoefte voldoen. Zij hopen dan ook dat de weken langer dan deze 60 jaar zullen blijven bestaan. Het Nivon is als linkse georiënteerde beweging daar zeker een goed platform voor. Waar tref je nog zoveel soorten vrouwen, jong, middelbaar en oud, bij elkaar?

In het boekje dat is uitgegeven bij het vijftig jarig bestaan, werd het treffend beschreven:

"Vrouwen moeten bij elkaar blijven komen. Het is een veilige plek om te leren. Vrouwen denken nu eenmaal anders dan mannen en kunnen steun bij elkaar vinden. Ze hebben dat klankbord van elkaar nodig. Zo komen er opnieuw strijdbare vrouwen, nieuwe vrouwen die ook voor anderen kunnen opkomen."

De werkgroep Jubileum

SPELENDE MEISJES

*Vol sombere doemgedachten
geraakte ik in een straat
waar meisjes aan 't spelen waren
en we kwamen aan de praat.*

*Turkse en Surinaamse
en sommige autochtoon
en ze hadden er nauwelijks weet van,
ze speelden daar gewoon.*

*Mijn sombere visioenen
van een wereld die verging,
vervaagden in 't licht van die kinderen
tot een herinnering.*

*Want die meisjes met aardige ogen
en met hun prachtige haar
zullen de kinderen baren
voor de komende duizend jaar*

Willem Wilmink